СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLI. Ч. 94. Джерзи Сіти, Н. Дж., вівторок, 25 квітня 1933.

VOL. XLI. No. 94. Jersey City, N. J., Tuesday, April 25, 1933. THREE CENTS.

ЗА СТАБІЛІЗАЦІЮ АМЕРИКАНСЬКОЇ Й АНҐЛІЙСЬКОЇ ВАЛЮТИ

ВАШИНҐТОН. — З перших розмов президента Рузвелта з анґлійським премієром Мек Донелдом виходить, що вони обидва погоджуються щодо цього, що треба довести до стабілізації американської й анґлійської валюти. Над тим, як це зробити, працюють знавці. Вони вже предложили плян, щоб означити вартість анфлійського фунта стерлінґів на суму $3.50, а доляр — на 85 американських центів.

ЕРІО ПОВНИЙ ОПТИМІЗМУ.

ВАШИНҐТОН. — Уже прибув до столиці бувший французький премієр Едвард Еріо та заявив репортерам, що має полагодити важні справи. Але він стрічався в життю вже так багато разів з тяжкими проблємами, що не має страху щодо розвязки того, що буде обговорене у Вашинґтоні. Чим справи трудніші, говорив Еріо, тим інтересніші. А якби були легкі, то його й не требаб у Вашинґтоні.

Вступивши на американську землю, Еріо зложив привіт американському народови від народу французького. І сказав від себе, що він, як демократ, радий, що прибув до демократичної країни.

Еріо був тричі французьким премієром, а десятки літ мейором міста Ліону. Цей останній уряд виконує він ще й досі. Є він теж послом до французького парляменту.

Сам він походить з дуже бідної родини, а свою карієру завдячує своїм здібностям і дуже доброму товариському успособленню та великому оптимізмови. Він завжди вірить, що нема такого тяжкого положення, з якого не було би виходу.

МЕК ДОНЕЛД РАДИЙ, ЩО СТРІНЕТЬСЯ З ЕРІОТОМ.

ВАШИНҐТОН. — Мек Донелд, довголітній робітничий провідник, а тепер анґлійський премієр, заявив, що він дуже радий, що стрінеться на американській землі з Еріотом, бо це влекшить успіх світової економічної конференції.

З РУЗВЕЛТОМ ЛЕГКО ДОГОВОРИТИСЯ.

ВАШИНҐТОН. — Висланники Анґлії й Франції, Мек Донелд і Еріо, подають згідно, що Злучені Держави щасливі, що мають тепер президентом таку людину, якою є Френклин Рузвелт.

Кажуть далі, що й світ щасливий, що в Білім Домі сидить тепер Рузвелт, бо з ним можна легко дійти до порозуміння.

ДАЛІ АТАКУЮТЬ ІНФЛЯЦІЮ.

ВАШИНҐТОН. — Републиканці збираються виголошувати довгі бесіди й атакувати ними політику інфляції, як небезпечну для краю.

ГОТУЮТЬСЯ ДО ПОБІДИ.

ВАШИНҐТОН. — Републиканці беруться до реорґанізації партії. Хочуть у першу черґу опанувати конґрес. І тому намагаються переперти при виборах у 1934 р. більшість републиканських конґресменів.

ДЛЯ МАЛИХ ІНВЕСТИЦІЙ.

ВАШИНҐТОН. — Державна скарбниця видає бонди на суму $500,000,000 і хоче, щоби з них користали й незаможні люди. Тому продаватиме бонди і на $100. Бонди платні по трох роках. Бонди є 2⅞%.

ВТІКАЮТЬ ДО ТЮРМИ ЗІ СТРАХУ ПЕРЕД РЕКЕТІРАМИ.

НЮ ЙОРК. — Чотири торговці дробом віддали себе добровільно під охорону поліції й просили, щоб їх увязнити та в той епосіб охоронити перед рекетірами, котрі можуть їх убити або покалічити. Торговці розповіли поліції про діяльність рекетірів, котрі опанували всю торговлю дробу.

ЛІНДБЕРҐИ ЗНОВ ЛІТАЮТЬ.

КЕНЗАС СІТИ. — Полковник Чарлз Линдберґ відбув разом зі своєю жінкою лет літаком зі Сейнт Луїс до Кензас Сіти. Отсе Линдберґи пустилися в довшу подорож перший раз від часу, як їм викрадено й замордовано сина.

ДОМАГАЄТЬСЯ НЕГАЙНОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТИ ФИЛИПИН.

НЮ ЙОРК. — До Злучених Держав прибув Мануел Квезон, президент филипинського сенату, разом з делеґацією вісьмох визначних Филипинців. Всі вони їдуть до Вашинґтону, щоб там домагатися негайного визнання низалежности Филипин. Якщо та справа буде так вирішена й Филипини будуть визнані самостійною державою, Америка могтиме контролювати далі острови ще яких 4 роки. Квезон каже, що як з островів буде усунений американський прапор, то тим робом буде усунена небезпека війни, бо ніхто не заатакує Филипин.

ЗЇЗД ЧАСОПИСНИХ ВИДАВЦІВ.

НЮ ЙОРК. — Зі всіх кінців краю зїхалися видавців ріжних часописів, щоби взяти участь у річних нарадах, скликаних заходами „Ди Асошіейтед Прес",

АРЕШТ ПОЛІЦАЇВ ЗА КРАДІЖ.

В Торонто арештували чотирох поліцаїв під замітом крадежи, довершеної по склепах на краях міста Торонта. Арештовані служили в тім часі в торонтонській поліції. Вони звуться: Джордж Едмондс, Джан А. Гуд, Ґордон Мартин і Самуїл Фінлей. Разом з ними арештували дві жінки під замітом переховування краденних річей.

ГІТЛЄРІВСЬКІ ГРОШІ.

У Німеччині небаром пустять в обіг нові бронзові та срібні гроші, що по одному боці матимуть портрет канцлера Гітлєра, а по другому вояка з розвиненим прапором зі свастикою та написом: „Дойтшлянд, ервахе!" Гроші, для яких проєкт зладив мінхенський різбар Карло Ґец, робитиме пруська державна карбівня.

АРЕШТУВАЛИ РОСІЙСЬКИХ ЕМІҐРАНТІВ.

Японська жандармерія арештувала багато членів російського еміґрантського військового союза Общевоєнскій Союз. Між іншими арештували голову союза, бувшого ґенерала Вербицького, бувшого ґен. Сничева, Лакера та Лутчева. Після переслухання арештованих увільнили за виїмкою Лутчева. Його Японці не хочуть випустити навіть за кавцією. Причиною арештування є співпраця згаданих осіб з політичними уґрупованнями, ворожими для нової Манджурії.

НА ПРИМУСОВИХ РОБОТАХ.

До Фінляндії утік недавно один радянський громадянин, якого чекісти вислали були на примусові роботи. В одній ґазеті він описав свої страшні переживання. Чекісти впадають що ночі до мешкань і забирають свої жертви. Вантажними самоходами відставляють до Ленінграду і звідси залізницею дальше на північ. Везли 800 осіб, мужчин, жінок і дітей. По дорозі не давали ніяких харчів. Нас мучили голод і спрага. Виїмково позволили нам збирати сніг до ведра. Недалеко Архангельська нас висадили. Тут дали нам по дві гнилі барабольці і по шматку чорного хліба. Примістили в бараках, побудованих прихапцем з дерева. Опалу не було. Щоб не згинути з голоду, ми купили від селянина стару напів живу коняку. Її мясом ми піддержували свої сили кілька днів. Їли без хліба, без соли, а проте чулися щасливими. А працювати веліли нам тяжко. На щастя, мені вдалося втекти лісовою гущавиною і дістатися до Фінляндії.

НОВА КНИЖКА В НІМЕЦЬКІЙ МОВІ ПРО УКРАЇНУ.

На днях появилася вже заповіджена свого часу нова книжка про Україну в німецькій мові під заголовком „Україне фон гойте унд ґестерн", видана Українською Пресовою Службою в Берліні. Обсяг 64 сторінки. На зміст склалися такі статті: Вступне слово, Україна вчора і нині (Р. Ярий), Українська історично-політична траґедія й боротьба за незалежність (С. Чучман), Господарські основи української державности (д-р Б. Крупницький), Українська культура (д-р З. Кузеля).

ІДУТЬ НА ФАРМИ.

Пятьдесять родин в Алберті лишили минулої осени міста й при помочі провінції й домінії пішли на землю. Сто других родин підуть на землю цеї весни.

В. А. Ґордон, міністер іміґрації в Оттаві, пояснив, що близько сто тисяч осіб у Канаді пішли назад на землю.

В цілій західній Канаді число є мале в порівнанню з числами в східній Канаді. Це можна пояснити більшим населенням.

Листи від тих, що пішли на землю в осени, виказують, що назагал родини є вдоволені зі свого життя на фармі й урядники вірять, що по переведеню літа на фармах вони ще більше будуть вдоволені. Більшість родин пішла на гомстеди на захід від міста; декотрі пішли на захід від Лаком.

ГРАБУНКОВИЙ НАПАД ПІД ПЕРЕМИШЛЕМ.

До мешкання Ляя Апфля в Старій Бірчі, як повідомляють із Перемишля, вломилися вночі бандити і, стероризувавши його револьверами, забрали з огнетревалої каси 572 зол., два золоті годиники та 5 шурків перел. Опісля втікли до ліса. На другий день поліція арештувала на торговиці в Перемишлі якогось Антоха, що хотів продати золотий годинник. Він признався до участи в грабунку і видав свого спільника, Павла Ґолєнєвського, дозорця дому на Вільчу. Ґолєнєвський криється досі по лісах. Як говорить Антох, він закопав зрабовані гроші в лісі.

ПРОТИЖИДІВСЬКІ ЗАВОРУШЕННЯ БІЛЯ ЖИВЦЯ.

ПАТ повідомляє, що в кількох місцевостях живецького повіту замітна була від довшого часу аґітація Обозу Великої Польщі серед менше освідомленого відламу населення. Гуртки, узброєні в палиці, а навіть пальну зброю, допустилися ексцесів у селі Злятна, Уйсол, Райна та Мілівка. У Злятній та Уйсолі юрба здемолювала 11 жидівських крамниць. Поліція не допустила до дальших ексцесів.

У Райчі намагалися здемолювати крамниці. Поліція при помочі старшин військової санаторії в Райчі відперла демонстрантів. З юрби стріляли та кидали камінням. Поліція для оборони відповіла стрілами й ранила кілька осіб.

У Мілівці юрба ограбила десять крамниць; одного власника ранили тяжко. Староста, що переїздив тамтуди, візвав перестати грабити. У відповідь на це юрба стріляла до старости. Два поліцаї, що були із старостою, вжили зброї. Ранили 4 особи, 1 вбили.

Досі поліція арештувала 83 особи споміж грабіжників і тих, що взивали до грабіжі. Між іншими арештували предсідника пов. кола О. В. П. і ще 4 членів О. В. П.

ВБИВСТВО.

З Туринки, пов. Жовква, повідомляють, що на дорозі коло „Білого ліса" знайшли замасакрованого трупа якогось мужчини. Поліційне доходження ствердило, що вбитим є 34-літній Назар Мозер, знаний в околиці з крадіжей і нелеґального ловецтва. Хто його вбив, покищо не знати.

ПОЛЬСЬКІ ҐАЗЕТИ ЗАБОРОНЕНІ В НІМЕЧЧИНІ.

Німецька влада заборонила на цілій території Німеччини краківський щоденник „Ілюстровани Курєр Цодзєнни" до 15 вересня ц. р. з причини тенденційного та ворожого відношення до уряду Гітлера. З тої самої причини відобрала теж дебіт варшавському щоденникови „Роботнік", органови ППС.

ЗА ЧИСТОТУ УКРАЇНСЬКОЇ ПРАВНИЧОЇ МОВИ.

Останні загальні збори членів Союза Українських Адвокатів у Львові, що відбулися дня 18. лютого 1933 р., доручили на внесок д-ра Степана Барана виділови цього товариства дати почин у порозумінні з фільольоґічною секцією Наукового Товариства ім. Шевченка і правничою комісією цьогож товариства у Львові та з Товариством українсько-руських правників у Львові: створити окрему комісію для видання польсько-українського словника.

Приводом до цього вирішення є не тільки трівке вшанування десятиліття Союза Українських Адвокатів, а ще більше практичні потреби для поширення знання української мови і збереження її чистоти нашими працівниками, головно правниками-практикантами молодого покоління, що своє правниче знання здобуло та здобуває виключно в польських школах і з польських підручників.

Тому Виділ Союза Українських Адвокатів у Львові на свому засіданні з 11. березня ц. р. постановив негайно приступити до виконання внеску д-ра Степана Барана та порозумітися з вказаними установами в справі створення окремої комісії для видання польсько-українського правничого словника.

ПОЛІТИЧНИЙ ПРОЦЕС.

Перед тернопільським судом присяглих відбулася в днях 11. і 12. березня ц. р. розправа проти 10 молодих селян з Михайлівки та Юзефівки, пов. Скалат, обвинувачених у членстві ОУН і поширюванні протидержавних летючок. Процес скінчився присудом, на основі якого Дмитро Гаврищків, учень VI. кл. бувшої української гімназії в Тернополі, дістав 7 років вязниці, Михайло Гирка 4 роки, Адам Чорний 4, Іван Галаган 3, Андрій Курило 2 і Лев Воробець 3 роки вязниці. Інших увільнено.

УТІК ЗІ ШПИТАЛЮ.

Зі Скнилова привезла ратункова стація до львівського шпиталю 32-літнього інваліда Івана Русина, який хотів відібрати собі життя, та лише пострілився. В шпиталі заосмотрили Русинови рану. Колиж до шпиталю прийшов поліцай, щоби списати з Русином протокол, не застав там Русина, бо він утік зі шпиталю.

КАРА СМЕРТИ ЗА СТРАЙК.

З Рівного повідомляють, що в радянському колективі Октябр, біля Звягеля, застрайкували робітники тому, що не дали їм харчів ані грошей. Крім того околичні селяни відтягнулися від участи у весняній сівбі. ДПУ засудило двох провідників страйку на кару смерти, яку зараз виконано.

ЗАКЛИКАЮТЬ МОСКВУ ОРҐАНІЗУВАТИ НОВИЙ ПОХІД ПРОТИ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛІЗМУ

МОСКОВСЬКИМ ЛІТЕРАТУРНИМ ЧЕКІСТАМ НЕ ПОДОБАЄТЬСЯ „НАЦІОНАЛІСТИЧНИЙ УХИЛ" У ШКОЛАХ РАДЯНСЬКОЇ УКРАЇНИ.

МОСКВА (СССР). — Кореспондент „Комсомольської Правди" повідомляє, що на Україні в місцевих установах комісаріяту народньої освіти досі ще знаходяться при урядованню „українські націоналістичні елєменти". Ці елєменти, кореспондент каже, працювали разом з Союзом Визволення України, якого керовники тепер знаходяться у вязницях та на засланню. Кореспондент далі твердить, що ці націоналістичні елєменти мають на увазі цілковито ізолювати культурно Україну від Московщини.

Далі кореспондент доносить, що народній комісаріят України затвердив програму літератури для другого концентру політичних шкіл. Ця програма, за словами кореспондента, уявляє собою найшкідливіший націоналістичний документ, а нею користуються скрізь на Україні в школах. В цьому кореспондент вбачає, що рештки старого українського культурно-національного руху, відомого як просвітянство, тепер модернізуються та пристосовлюються до нових способів і метод своєї націоналістичної праці й вони тим підтинають комунізм на Україні.

При кінці свого повідомлення кореспондент закликає Москву звернути на це увагу та припинити „контрабанду" пропаґанди українського націоналізму, яка провадиться при помочі офіційних радянських установ.

АНҐЛІЙСЬКІ ПАРЛЯМЕНТАРИСТИ ВІДВІДАЛИ ГАЛИЧИНУ.

ЛЬВІВ (Західня Україна). — Від 4 до 8 квітня перебували тут: посол до анґлійської палати лордів, лорд Ноель Бекстон, та посол до парляменту, Бен Райлі. Обидва вони відвідали українських чільніших діячів у Львові, а також були в кількох українських селах, де приглядались економічному та культурному станови українського села. Обидва вони заявили, що з українського села винесли найкращі враження. Українського селянина посли рівнають з найкультурнішими селянами Европи. Особливо вразила послів тверезість українського села та українські національні й економічно-кооперативні установи.

В інтервю з кореспондентами українських ґазет анґлійські достойники заявили, що вони тепер ще з більшим переконанням будуть домагатися, щоб українському населенню під Польщею були нарешті привернені всі національні права, які запоручені міжнародніми договорами та ухвалами Ліґи Націй про національні меншини. У Львові посли відвідали всі українські центральні установи та були присутні на вечері, влаштованій на їх честь українськими провідниками.

АНҐЛІЙСЬКІ ІНЖИНІРИ В ЛОНДОНІ.

ЛОНДОН (Анґлія). — Сюди прибули інжиніри компанії Метрополитен-Вікерс, яких судили большевики за шпигунство й т. д. Їм урядили гучну зустріч на залізничому двірці. Вони кажуть, що большевики хотіли дістати щонебудь обтяжаюче проти анґлійських інжинірів, а тому перевели арешти та ревізію в центральній контролі фірми та в приватних помешканнях інжинірів.

Чекісти не знайшли нічого бажаного для них, але всетаки рішилися грати комедію до кінця й тому врядили судовий процес. Про „зізнання" Мек Донелда вони кажуть, що такі „зізнання" він міг робити лише під гіпнотизмом. Монкгавз каже, що перед ним ще й досі стоять очі слідчих-чекістів, які допитували його 17 годин підряд у канцелярії чека. Крім очей слідчих він нічого не бачив. Такі саме очі на нього дивилися підчас процесу з президії суду та з судової салі.

КІНЕЦЬ НІМЕЦЬКОЇ РЕПУБЛИКИ.

БЕРЛІН (Німеччина). — Всі признають, що Гітлєрови за короткий час пощастило цілковито змінити політичний устрій Німеччини. Тепер уже остаточно покінчено з републикою й фактично відновлено монархію, хоч покищо без монарха. Президент републики вже не має ніякої власти й значіння. Він лише санкціонує все те, що робить Гітлєр.

МОСКВА ЗНОВУ МАЄ СВОГО ПОСЛА В КИТАЮ.

ШАНҐГАЙ (Китай). — Після перерви дипльоматичних зносин між Китаєм та Росією в 1927 році тепер вони відновилися з приїздом до Китаю радянського посла, Богомолова. Китайські комуністи врядили Богомолову гучну зустріч. У Богомолова китайський комуністичний рух сподівається знайти собі підтримку проти того уряду, до якого Богомолов іде послом Москви.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 110 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Загранцею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За оголошення редакція не відповідає.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

РОБІТНИКИ НА ОСТОРОЗІ

Інфляція, до якої тепер завертає конґрес і президент Злучених Держав, як до заради на тяжкі економічні лиха краю, проявиться, очевидно, передовсім тим, що вартість гроша обнизиться. Обниження вартости гроша проявляється знову тим, що треба більше гроша на добуття всякого добра, себто, що все, потрібне до життя, подорожіє. Процес піднесення цін уже почався. Він піде далі. Де він зайде, де він задержиться, нині не знати. Та що він є, це річ безсумнівна.

Не треба багато думати, щоби знати, що такі явища мусять мати глибокий вплив на життя людей краю. Діткнені будуть інфляцією підприємці, банкирі, купці, робітники, фармери, просто всі люди й кляси. Купна сила всіх буде зменшена. Кождий за свої гроші могтиме дістати менше добра, ніж він діставав до інфляції. Коли кождому вдасться задержати свої доінфляційні приходи, то він за них дістане менше, ніж діставав давніше. Іншими словами, життєва стопа мусить обнизитися.

Боротьба проти обниження життєвої стопи декотрим клясам населення йде лекше, як іншим. Підприємцям, купцям і фармерам вона прийде лекше, як робітникам, бо в певних межах, означених господарським життям краю, вони самі встановляють ціну на свої продукти. Робітникам, фабричним і офісовим, приходить це тяжче, бо їх приходи встановляють інші люди. Робітники можуть боротися проти наслідків інфляції тільки через спротив тим які хочуть обнизити рівень їх життя. Вони мусять спротивитися не лише тому, щоби заробітну заплату тепер обнизили; їм треба часто навіть добиватися підвищення заплати, якщо інфляція піде так далеко, що навіть задержання дотеперішньої заплати означає обниження життєвої стопи.

Тому й не диво, що як тільки пішов рух за інфляцію, робітничі юнії стали кликати робітників до боротьби за задержання життєвої стопи. Вони противляться обнижуванню робітничої заплати та заповідають, що як інфляція не буде здержана на певнім рівні, то юнії будуть примушені добиватися підвищення заробітної заплати. Нюйорські будівельні робітники вже відкинули проєкт підприємців знизити робітничу заплату з 11 долярів на 8 долярів денно, а Американська Федерація Праці вже заповідає, що американське робітництво дасть зорганізований відпір обниженню рівня життєвої стопи через інфляцію — через домагання відповідного підвищення заробітної заплати.

Інфляція підкреслює потребу робітничої організованости й солідарности.

НА ВИСТАВІ ФАШИСТІВСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ

(Мусоліні в 1914 р.)

Вчора я довго блукав по виставі фашистівської революції. Відкрито її 28 жовтня минулого року, а 21 квітня ц. р. мали її закрити, але успіх її такий великий (вже досі коло мільйона відвідувачів) і пропаґандивне значіння таке безперечне, що саме кілька днів тому вирішено продовжити її аж до 28 жовтня ц. р., щоби всі паломники й туристи, які чекають тут літом у великій скількости, могли її теж відвідати.

Так, нема сумніву, що ця виставка робить дуже сильне враження. Впорядчики мали на увазі виказати світови **волю і силу** фашистівського руху, — і цю ціль свою осягнули цілковито. Особливо щодо вияву **волі** як мас народу, так і їх провідників, що цю волю синтетизували, освідомлювали й відповідно скеровували. Стіни кімнат вистави вкриті уривками зі статей і промов Мусолінія та його ближчих співробітників. І цікаво ствердити, як з хаосу подій і розгардіяшу думок, що зявився в цілій Европі в звязку з великою світовою війною, вибивається все ясніший і ніби пророчий голос теперішнього провідника Італії, який тоді належав ще до соціялістичної партії. Він перший зрозумів тоді, що війна є свого роду революцією, яка мусить **привести** до заломання старого ладу й до заміни його новим. Як справжній соціяліст революціонер, він прийняв війну як революцію. Він зрозумів, що революціонер не може залишатися невтральним, що невтральність є очевидною прикметою трусливости, й що воєнна акція є найкращою **школою** для виховання революційних кадр. Тому він не вагався виступити проти цілої партії. 18 жовтня 1914 року в офіційному органі соціялістичної партії „Аванті!" (Вперед!) зявляється статтья Мусолінія, його тодішнього директора, під заголовком „Від абсолютної невтральности до невтральности активної й чинної", в котрій знаходимо такий цікавий уривок:

„Партія, що хоче жити в історії й робити, наскільки можливо, історію, не може підлягати нормі, як якісь безперечній догмі й вічному законови, що ніби не піддається залізним необхідностям простору й часу... Програма соціялістичної невтральности на будуче є **реакційна**. Вона мала свій змисл, а тепер його більше не має. Тепер вона є небезпечною формулою, що нас мертвить. Дійсність рухається, й то прискореним ритмом. Ми маємо привилей жити в найтрагічніших часах історії. Чи ми хочемо залишитися — „як люди і як соціялісти — лиш інертними глядачами величної драми?" Чи хочемо бути — бодай у великій мірі, її протаґоністами, головними акторами? Соціялісти Італії, бережіться: іноді „буква" забиває „дух". Не треба ратувати „букви" партії, якщо можемо тим убити „дух" соціялізму".

Але італійські соціялісти, як справжні марксисти, мало думали про „дух". Больонський конгрес, який відбувся 19 жовтня, висловився проти війни й Беніто Мусоліні, 21 жовтня виступив з редакції „Аванті!"

„Я виходжу" — писав він у прощальній статті — „з ясним духом, з гордістю й з незмінною вірою..."

А 15 листопада 1914 року вийшло перше число часопису „Ль Пополо д'Італія", що зробився прапором, символом і організаційним осередком нового інтервеністичного руху, який вилився потім у фашизм. В підзаголовку часопису стояли два вискази відомих революціонерів: — „Хто має зброю, той має хліб" (Бянки) і „Революція — це ідея, що знайшла багнети, на які може спертися" — (Наполеон). 24 листопада 1914 року соціялістична партія виключила Мусолінія зі свого лона за його інтервеністичну пропаґанду, а 25 листопада Мусоліні писав: — „Мене виключили, але не прибрали до рук. Якщо вони уважають, що зробили мене політичним трупом, то матимуть страшну несподіванку віднайти мене живим, невмолимим, упертим в поборюванню їх всіми моїми силами". „Їх" — себто соціялістичних політиканів, бо його боротьба в ніякому разі не буде скерована „проти пролетаріяту, ані проти його святих стремлінь".

У відміну від соціялістів він починає говорити пролетаріятови й цілому народови не лише про „права", але й обовязки. І в цьому йде слідом за великим своїм попередником Мацціні: — „О соціялісти, о робітники", пише він 13 грудня 1914 р., — „яку вагу може мати заощадження нашому поколінню зусиль і трагедій війни, якщо це означатиме накинення будучим поколінням незносного тягару невимовної ганьби?!" Бо ганьбою було би не використати моменту для повернення Італії тих частин її національної території, що стогнали під займанцем. Ганьбою було би не використати війни для підготовлення кадрів революційних борців. Бо він, Мусоліні, твердо знав, що війна мусить привести до революції, до перебудови соціяльного ладу. Не дурно писав він 24 січня в одній статті: — „Вояк, який знає, за що він змагається, вояк, що є свідомий свого завдання в відповідний момент історії, є непереможним вояком..." Лише треба бути вояком, себто борцем: — „Треба боротися", — писав він у листопаді 1914 року на картці, що висить тут же на стіні, — „треба дати себе побити камінням, якщо цього треба, але треба боротися..."

І коли тепер на віддалі малше як двацятьох років оглядаємо тут на виставі всі ці документи, коли спиняємося на довший час, щоби перечитати розвішені на стінах уривки зі статей і промов, — починаємо розуміти таємницю успіху Мусолінія, що з маленького вчителя, який одержував 36 лірів на місяць, або з пізнішого робітника еміґранта, котрий працював 11 годин на день, возячи каміння на будову, й знаходив ще час і сили студіювати суспільні науки, дійшов до місця і слави одного з найбільших державних мужів сучасного світа. Таємниця цього успіху полягає у твердій, незломній волі, у свідомости своєї історичної місії, у смілівому прийманню всякого ризика, всякої небезпеки, коли того треба для його великої ідеї. А також — у невсипучій активности та вмінню ставити потреби життя понад вимоги партійних чи міжнародних формул: — „В Італії кажуть", писав він зараз же після підписання Варзайського мира, — „що ніякі трактати не є вічні..." І в тій фразі ми знаходимо вже перший натяк на ревізіоністичну політику, перший поклик до переможених не коритися, не визнавати, а змагатися й готуватися.

Евген Онацький, Рим.

ОРҐАНІЗАЦІЙНА ПЕРЕПИСКА

В справі знижки ціни їзди залізницями на Конвенцію У. Н. Союза.

Тому, що багато членів У. Н. Союза є заняті при залізницях, ті члени почуваються зобовязаними супроти своїх залізничих компаній, які їх в теперішніх часах безробіття в заняттю придержують, робили ріжні заходи, щоби їх компанії нашу потребу відбуття подорожі делеґатів на конвенцію використали. І тому, що й головна канцелярія почувалася зобовязаною супроти ріжних залізничих компаній, які їх у тяжкі часи безробіття нашим членам дають заробіток, зробила все, що було в її можности, щоби всім тим компаніям дати рівну можність з оказії користати з бизнесу й у такий спосіб, щоби з тої акції таксамо могли користати всі учасники конвенції.

Головна канцелярія не могла так, як були заходи, зробити умову з одною компанією на перевіз усіх делеґатів, хоч такий плян був би для організації найдешевший, тому, що наші делеґати є розкинені по цілій Америці й одною залізничою компанією не можуть бути обслужені. Та хоч більшу часть дороги на конвенцію ріжні компанії мають побіч себе, а місцями навіть одними й тими самими залізничими торами, то мало є таких місцевостей, у яких мешкають наші делеґати, в котрих є залізничі стації всіх компаній і так, щоби котранебудь могла всіх однаково обслужити.

І тому найдогіднішим пляном оказався той плян, що дає можність користати зі знижки **всім** учасникам конвенції, без огляду на те, де хто мешкає, та без огляду на те, з якої залізничої компанії стація для кождого найближча.

Після того пляну, виїжджаючи на конвенцію, треба заплатити повну ціну в одну сторону та зажадати цертифікату (Certificate) від продавця тікетів. (**Увага**: просимо не помилитися і не жадати поквітування (**Receipt**), але **цертифікату (Certificate)**.

На дуже малих стаціях, на яких звичайно не мають залізничих тікетів на цілу подорож, можуть також не мати потрібних цертифікатів. В такім разі треба купити тікет до найближчої більшої стації й аж на тій більшій стації купити тікет на решту дороги й отримати цертифікат.

Приїхавши на конвенцію, треба ті цертифікати передати головному рекордовому секретареви, котрий їх урядово ствердить і, зібравши таких цертифікатів щонайменше 100, постарається, щоби спеціяльний залізничий аґент ті цертифікати одобрив, бо тільки на підставі такого одобрення тих цертифікатів делеґати будуть платити лише половину ціни тікетів за поворотну дорогу до тих самих місць, з котрих виїхали і в котрих цертифікати були для них видані.

Вже заряджено, що той спеціяльний залізничий аґент має явитися в головній кватирі конвенції 17 або 18 травня, під умовою, що до того часу буде зібраних щонайменше 100 цертифікатів до одобрення.

Залізничим аґентом буде міг бути одобрений тільки такий цертифікат, котрий викаже купно залізничого тікета в одну сторону, за який заплачено 67 центів або більше. На дешевших тікетах знижки ціни не буде. Також не буде знижки для тих, що повний тікет в одну сторону заплатять, але при його купні цертифікату не дістануть.

Щоб обминути непорозуміння і можливе негодування, звертаємо увагу, що той плян знижения ціни не ґарантує для кождого делеґата поодиноко, бо знижку узалежнює від того, що мусить бути найменше 100 цертифікатів предложених. Значиться, коли на конвенції делеґати зложать тих 100 цертифікатів, то знижка буде; а коли 100 цертифікатів не збереться, то знижки не буде.

Поворотні тікети за ціну знижену до половини на підставі цього пляну мусять бути куплені найпізніше 24 травня 1933 р., однак вони можуть бути вжиті й пізніше, в протягу 30 днів.

З тої знижки цін їзди залізницями на конвенцію можуть користати не лише делеґати й урядники, котрих участь на конвенції конечна, але також гості, наскільки при купні тікетів вони постараються за цертифікати, а опісля на конвенції — за їх одобрення, як вище описано.

Ще раз звертаємо увагу, що це є знижка ціни їзди на всіх залізницях, які переїжджають ті місцевости, де наші делеґати й урядники мешкають. Головна канцелярія не робить виїмків і не поручає ніякої компанії спеціяльно. Про це, котрою залізницею їхати на конвенцію, можуть самі делеґати рішати, після того, кому як вигідніше, або як кому припадає.

Одинокий виїмок, який головна канцелярія почувалась приневолена обставинами зробити для тих компаній, котрі за почином працюючих у них наших членів звернулися до головної канцелярії й предложили свої услуги спеціяльно, є це, що їм дано листу делеґатів, на те, щоби вони могли свої услуги предложити делеґатам безпосередньо. Від делеґатів вцілости залежить, якими залізницями і лініями рішаться подорож відбути і це зі знижкою не має нічого спільного. Як збереться 100 цертифікатів, то без огляду на те, які залізниці були вжиті, знижка буде для всіх делеґатів і на всі залізниці однаковою, то є 25% в обі сторони, а зглядно ціла ціна за подорож на конвенцію, а половина ціни за подорож з конвенції.

I. Мелевич.

ЗАЗДРІСТЬ

(Оповідання).

(6)

Се жадання дівчини було йому дуже на руку, бо він не хотів, щоби його батьки знали, що таке його тягне до того ліса. Його тато й мама гадали, що як син іде до ліса з книжкою, то хіба на те, щоби вчитися. Їх дуже радувало се, що син такий пильний і так рветься до науки.

По селу скоро розійшлася вість, що великан Гнат Лагодин завернув собі голову куцою донькою Чулая. Мужі і парубки сміялися, баби похитували головами. Дівки казали, що їм сей Гнат вже давно видавсь не таким, як всі парубки, бо він ніколи не мав смілости приступити до такої дівчини, що була би як Бог приказав. Тепер показалося, що він справді якийсь не такий, бо напастує дитину.

В неділю в церкві всі закидали очима то в сторону Гната, то в сторону тої Марини. Гнат совісно виконував обовязки побожного. Лиш коли мож було зробити се без соблазни, приміром, коли люди падали навколішки, він закидав оком в сторону, де вона стояла. Ті його погляди, вона віддавала йому з обуренням на лиці.

— Ну, ну, — погадав собі Гнат — зажду, і діждуся. Прийде час, що ти будеш інше лице робити.

Коли люди вийшли з церкви, Гнат ішов кількадесять кроків за Мариною і її мамою. Марина поводилась так, начеб не знала сего. Стара Чулайова час до часу відверталася, показуючи йому дуже сердите лице. Деколи крадьки погрозила кулаком. Гнат всего того будьтоби не бачив. Ішов далі за ними. Коли вже підходили до своєї хати, Гнат пустився скорше. Переймаючи їх під дверми хати, сказав „бувайте здорові!" Не дожидаючи відповіди, пішов далі.

Батьки панича тішилися своїм Ярославом, коли бачили, що він так горить до науки. Що днини встає досвіта, хапає книжку і йде до ліса вчитися. Бувало, що й без снідання вийшов з хати і пішов з книжкою. Бувало, що обід цілком вистиг, заки він прийшов з ліса. І в селі люди говорили, що як учителем у них стане син старого учителя, то від нового школярі скористають більше, як від його батька.

Всі думали, що панич справді так завзято вчиться. Гадали, що йому до того ще замало днини. Цілу днину вчився в лісі. В ночи, відійшовши до свого алькирика, не зараз лягав спати. Запалював лямпу і що його щось писав. Ціле село подивляло пильність панича. Всі дивувались, що так багато треба вчитися, щоби стати учителем в сільській школі.

— Хіба він може вчиться на професора в такій школі, де вчать на попів і на докторів? — думав неодин.

Лиш сам панич і Марина знали, як воно справді було. Свідками того були ще тільки два: сонце і місяць. Сонце могло би посвідчити, як то панич вчився в лісі. І найгустішому гущу пронизує промінь сонця і бачить, що діється під зеленим дахом ліса. Той промінь сонця бачив що днини, як в гнізді пугача відпочиває книжка панича. Далеко відтам весела і збиточна дівчина прутиком підганяє блідого хлопця, що з її кошем на плечі біжить перед нею.

Колиж місяць заглянув крізь вікно алькирика, то побачив там хлопця похиленого над папером, на папери співанки про якусь дівчину або дівчиноньку, зірку, квітку, голубку, ягідку, зозульку.

Вже минули два тижні, відколи приїхав син учителя. За ввесь той час Гнат ні разу не забалакав до Марини. Його погляди в церкві казали їй, що він ще не розгадався і про неї не забув. Тількиж вона хотіла зробити так, щоби він вибив собі з голови всякі пусті любощі і щоби сказав ясно, що з нею ожениться. Та вона знала, що він завзята штука і що його зломить хіба скажена заздрість.

— Той дурний панич поможе мені! — погадала і вийшла з хати.

Панич, як що днини, так і тепер, сидів на колоді під лісом, дожидаючи приходу Марини. На траві ще іскрилися до сонця краплі роси і дув легенький, та походний вітрець, який звичайно попереджує днину; такого, який щойно виліз зпід перини, відсвіжує і кріпить.

Хлопець сидів під самим лісом, лицем до стежки, яка від села ішла зрубом в ліс. Очей від стежки не відвертав і дивувався, що Марина ще не йде. Як би був озирнувся, то був би побачив, що та, котру він так тужно вижидає, вже раньше нього була на місци. В зрубі під лісом був малинник. Прийшовши на місце і побачивши, що хлопця ще нема, Марина влізла в малини і ласувала. Коли він надійшов, і не глянувши в малинник, сів на колоді, гадаючи, що її ще нема, вона далі обскубувала малини і кидала просто до рота.

— Нехай жде! — думала хихочучи нишком. — Чим більше буде тужити, тим більше вдуріє і тим послушніше буде виконувати мої прикази. Смердюхови забаглося мати любку... Осел!

Пропхалася до корча аж червоного від малин. Тоді вона гукнула:

— Роську, Роську! Ходи но сюди!

Росько як вжалений схопився, озирнувся і в малинах побачив її голову. Побіг до неї і спитав:

— Ти чого так пізно? Куди ти йшла, що я тебе не бачив?

— Я прийшла стежкою, якою йду що днини.

— То чомуж я тебе не бачив?

— Бо ти спав.

— Я не спав, бо сидів на колоді і все дивився на стежку.

— Чи я кажу, що ти спав на колоді? Ти спав під периною тоді, коли я йшла тою стежкою. То так ти любиш мене? Гарне мені кохання! Дівчина сама в лісі тужно вижидає його, а він спить під периною!

— Марино, я не спав. Я сеї ночи цілком не спав. Я нині хотів прийти до тебе з новою співанкою про мою зірку. Цілу ніч ліпив і ліпив ту співанку...

— І не зліпив? — спитала хихочучи.

— Гадаєш, що се так легко зробити, як хто справді любить?

— То чогож ти нині прийшов до мене, коли співанка ще не готова? Чим ти впевниш мене, що справді любиш?

— Поцілую тебе!

— Поцілуєш аж тоді, коли твоя мама і коли твої тато будуть знати, що любиш мене, як вони скажуть, що приймут мене за свою невістку.

(Дальше буде)

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

НЮ ЙОРК, Н. Й. Відділ 14 скликує спеціяльні збори в середу, 26 квітня, в Укр. Роб. Домі, 66 Іст 4-та вул. Початок в год. 8-мій ввечір. Всіх членів проситься бути на цих зборах, бо справа дуже важна до полагодження. Члени, котрі не будуть присутні, будуть карані на підставі статута. — М. Т. Паламарюк, фін. секр.

РОЧЕСТЕР, Н. Й. Тов. Вільні Козаки, від. 316, повідомляє своїх членів, що збори спеціяльні відбудуться в четвер, 27-го квітня, точно в годині 8-мій ввечір. Проситься членів конечно прийти, бо є важна справа до порішення. — І. Хроновський, предс.; Н. Магомет, кас.; В. Гурянський, секр.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

Дня 5. квітня помер **Микола Магун**, член 24 відділу У. Н. Союза. Покійний належав до Союза від заснування відділу, себто від 1 січня 1917 р.

Оставив жінку і 4 дітей. Усі Союзовці.

Походив з Єзуполя, повіт Станиславів, Західня Україна.

Помер від удушення газом.

Жінка Покійного щиро дякує місцевим і позамісцевим Українцям, котрі так громадно віддали Покійному останню прислугу.

В. Г. П.

Микола Щур, секретар.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

КОНВЕНЦІЙНІ ПРОЄКТИ

34.

Братство св. Михаїла, відділ 357 У. Н. Союза в Нортумберленд, Па.

Члени нашого відділу вважають, що 18 головна конвенція У. Н. Союза має перед собою великі завдання. Члени 357 відділу пропонують такі проєкти:

1. Щоб наш Союз розвивався й ріс у силу й щоб до нього притягнули всю нашу молодь, то найважніше є, щоб статут У. Н. Союза справити так, щоби був відповідний для всіх членів. Коли ми приняли реформу нарівні з асекураційними компаніями, то й статут мусить бути справлений відповідно до тої реформи, бо коли статута не справимо, то далеко не зайдемо, або й те втратимо, що маємо.

2. Щоб молодь притягнути до Союза, то треба так зробити, як роблять асекураційні компанії: треба давати дівіденди, бо інакше поступу не буде.

3. Щоб „Свободу" й календар відкинути, щоби не було змушено оплачувати їх, бо з того мусу ми не користаємо, але тратимо. Ми звикли до того мусу, але тепер він не відповідний. Є багато й старих членів, які ті гроші платять задармо, бо ані член, ані його жінка не вміють читати. Тим членам робиться кривда. Також і з молодіжю, бо більша половина нашої молодіжи не вміє ні писати ні читати по українськи. Отже вони скажуть: на що я маю вступати до Союза, коли я мушу більші вкладки платити й ще до того й за газету платити дармо, бо я її не вмію читати. Я вступлю до американської асекурації, то буду менші вкладки платити і не мушу того оплачувати, що мені непотрібне, та ще до того й дівіденду дістану, а в Союзі дівіденд нема, а треба дорожче платити.

4. Щоб „Свободу" члени брали, то треба так зробити: котрий член хоче, то хай собі возьме через відділ і заплатить згори на рік. Таксамо й календарі. Хто хоче, щоб собі взяв через відділ, а не так, як є до цього часу, коли все через примус, а на тім ані редакція, ані Союз не стратять, а скористають, коли собі кождий член, котрий хоче часопис, заплатить згори на рік.

Щодо молодіжи, котра переходить з діточого департаменту до старших, то щоб давати їй якусь винагороду. Треба ту табельку змінити так, щоб можна приймати по 16 роках і за 16 років, щоб платили вони так, як тепер аж по 18 роках. Чому не можна зробити так, як асекураційні компанії роблять, коли той, що по 16 роках вступає й за 16 років платить.

6. Щодо дітей, котрі дійшли 18 року життя й котрі платять по 25 центів на місяць і не переступили до старших членів з якоїсь причини, то треба якось зарадити так, щоб як вони не хотять переступати, то їх лишити з тою вкладкою на ціле їх життя, а тоді ми поступимо справедливо.

7. Щодо відділових справ, то також треба якось зарадити, щоб відділові каси не тратили коштів на пересилку грошей Союзових, бо через ту посилку відділові урядники все мають від членів запити, чому Союз не оплачує тих коштів, з чого користає, а тільки бідні братські каси мусять оплачувати.

8. Щодо головних урядників, то їх розсудять делеґати на конвенції, як котрий свій уряд сповняв.

9. Щодо конвенції, то повинні делеґати уважати, щоб ухвалювали конвенції в тих стейтах, де знаходиться найбільше число відділів.

За Уряд відділу 357:
Олекса Гвоздій, предсідатель;
Гнат Твердий, касієр;
А. Возний, секретар і делеґат.

35.

Товариство У. Н. Союза, відділ 292 в Дітройт, Міш.; поручає Світлій 18-тій Конвенції й Шановним Делеґатам взяти під розваву кілька наших думок. На просторі Злучених Держав, де поселилися наші люди, скрізь знайдуться більші й менші громади, де є групки ріжних переконань, а між ними чи не найсильніші й найактивніші відділи Батька Союза. Союзовці побудували по місцевостях церкви, народні доми, тут і в старому краю, підтримують „Рідну Школу", „Просвіту", інвалідів, боєву акцію й багато інших установ, як тут в Америці, так і в старім краю.

Союзовці не пустими фразами воюють, а мають сьогодня організацію, котра має за собою 39 літ істнування і 3½ міліона долярів майна. Позатим Союз виплатив міліони вдовам і сиротам, а тисячі вислано на ріжні потреби Рідного Краю. Це всі добре знаємо, й щоб далі так ішла робота, й щоб наше чесне імя не загинуло, то треба нам старим знайти спосіб, як би найкраще підійти до наших дітей, котрим припадає дальше нести і голосити гасло Союза: „всі за одного — один за всіх" і „в лучности сила".

1. Де є більше Союзових відділів, злучувати їх в один, і старатися, там, де нема, побудувати Союзовий дім, деб наші діти могли себе красно пізнати й полюбити той Союз.

2. Конвенція повинна присвятити більше часу для молодечого департаменту, а саме треба взяти під розвагу дітей, котрі стоять в І. клясі, щоб, коли дійдуть до 18 літ, то щоб їх без нічого не відпускати, а дати їм половину з того, що мають діти в II. клясі, або дати їм кредит на якийсь час, коли перейдуть до повнолітних. Діточий журнал знести, а на те місце дати раз на тиждень, під неділю, сторінку в „Свободі" для молодіжи, таке, щоб їх цікавило, і тимсамим будуть діти призвичаюватися до „Свободи".

Щодо нас, старих членів, а переважно тепер, коли маємо вже реформу, котра є одинокою дошкою ратунку в теперішній тяжкій кризі, чи не добре булоб подумати над тими 45 ц., котрі то треба долучувати до сталої вкладки. З тим не мало труду місцевим секретарям, чоловіка переконати. Я вважаю, чи не булоб ліпше, колиб член не був змушений платити на газету, якщо він не хоче, щоб так було, як жінки мають: котрий хоче, то хай пренумерує газету, а раз на місяць може виходити бюлетин, деб був звіт, котрий отримав би кождий член.

4. Щоб конвенція скасувала календарі, щоб члени не мусіли обовязково за них платити, щоб головна канцелярія не накидала їх силою кождому членови. Тільки, хто хоче, тому має відділ замовити. Замовлення малоб бути не пізніше як перед 1-шим вереснем.

5. В Нюарку на 17. конвенції не прийшли до ніякої конклюзії щодо Сиротинця; всім нам тепер ясно, що то твердий оріх до розкушення. Цю справу реферував головний фінансовий секретар, пан Роман Слободян і сказав нам святу правду, але мусимо щось зробити, бо добрі люди складали пожертви на ту ціль. Чи не булоб добре, якби за ті гроші, які є зложені на Сиротинець, заложено захист для старців. Я розумію так, щоб закупити в двох, трох околицях фарму, деб такі члени, коли зістануться без опіки, могли там доживати свого віку, а літом і діти моглиб використовувати це на вакації і мати відповідне місце на так званий „кемпінґ" і дечого навчилися.

Отож при Божій помочі думаймо для добра Союза й самі собі на пожиток і славу українському народови.

За відділ 292 в Дітройт, Міш.:
Петро Кізел, делеґат на 18. конвенцію.

ВІДОЗВА
ДО ЗЕМЛЯКІВ БОБРЕЦЬКОГО ПОВІТУ.

Шановні Громадяни! Вже здавна тут в Америці говорять, що треба тут зорганізувати цілий бобрецький повіт для просвітньої цілі, щоби помагати своїм рідним чи знакомим у краю у їх просвітних змаганнях. І нам тут тепер так добре не жиється. Але ми могли би помогти, якби тільки в нас була охота і братерська любов.

Тут в Америці кождий з нас полюбив тоту газету, котру читає, що не може бути без неї. І свідомости кождий читач набрався з газети. А що тепер сказати про наших рідних в краю, котрі не читають ніякої газети? А не читають не так з біди, як з браку свідомости.

Тому було би добре, якби ми своїм рідним запренумерували українські газети, які виходять в краю. Спробуйме що зробити на один рік, для свого тата, брата чи приятеля. А на другий рік вони вже самі собі заплатять передплату, бо наберуть свідомости.

Кождий селянин, котрий читає українську газету, є добрим і щирим Українцем, купує в кооперативі й українські вироби та розбудовує український промисл у краю.

Хочу також сказати, що та відозва відноситься не тільки до громадян з бобрецького повіту, але до кождого повіту. Але це справа громадян з тих повітів.

Відозвіться, шановні читачі, на ту відозву і напишіть лист до мене і подайте Вашу й інших думку. Якщо буде більше охочих, потворимо комітети і возьмемося за працю.

Пишіть на адресу:

John Gellner,
1039 Intervale Ave.,
Bronx, N. Y.

У дівочій ґімназії.

Професор зоольоґії: Тепер, мої пані, говоритиму про бузька, одначе прошу не червонитися, бо я викладатиму про того бузька, що ходить по болотах і ловить жаби, а не про того, що приносить діти.

І. Б.

ВЕЛИКА РУЇНА.

(1)

В історії козацьких часів України є один період, який історики охрестили „Великою Руїною". Це були часи після того, як Богдан Хмельницький, визволивши з польської неволі Україну, ввійшов у спілку з московським царем. Богдан Хмельницький не визволив усіх земель зпід Польщі, а значну частину їх залишив під нею. Тому Україна від часів Хмельницького була розділена на дві гетьманщини: Правобережну, що знаходилася під Польщею, й Лівобережну, яка все сподівалася здобути собі при помочі Запорожців більше прав від Москви. Та Москва все більше показувала свої пазурі на Україні, а тому й народній гнів проти неї почав зростати до такої міри, якою була ненависть правобережних Українців до Польщі. Навіть такий прихильний Москві гетьман, як Бруховецький, побачив, що народню ласку й прихильність до себе можна здобути лише тим, що він виступить проти Москви. Тому в 1668 році на таємній нараді в Гадячі старшина й гетьман вирішили розпочати отверту боротьбу з Москвою, щоб тим привернути до себе симпатії свого народу.

Після того полковники, які розіхалися по своїх полках почали зорганізовувати напади на воєводів та на московські залоги. Скоро багато Москалів було перебито на Україні, а решта повтікала на Московщину. Україна на короткий час осталася без московської опіки. Московський цар щоб знову привернути собі Лівобережну Україну, післав проти Українців військо на чолі з князем Ромодановським. Бруховецький зі своїм невеликим військом відважно вирушив проти Москалів й зупинився біля села Диканьки. Сюди прийшов йому на допомогу й правобережний гетьман Петро Дорошенко, котрий став гетьманом на Правобережу після Тетері в 1665 році. Дорошенко запросив до себе в табор Брюховецького, щоб умовитися, як спільно вдарити на Москалів. Підчас побачення Дорошенко почав дорікати Брюховецькому, що той раніше вірно служив Москві та навів на Україну московських воєводів з військом. Тимсамим докоряли Брюховецькому й козаки. Підчас суперечки Дорошенко махнув рукою, а козаки зрозуміли, що це знак убити Брюховецького й розлючений натовп убив його. Тоді Дорошенко проголошено гетьманом зєднаної України. Покого й про те, що тепер уся Україна обєдналась під одну булаву гетьмана Дорошенка, Ромодановський не відважився вступати з ним у бій і поспішив зі своїми полками втекти на Московщину. Про це проф. М. Грушевський пише:

„Так ото вся Україна гетьманська тоді, весною 1668 року, опинилися в руках Дорошенка. Послужила йому фортуна. Мав силу й міг договорюватися з Москвою та допевнитись Україні прав і свобід. Його плян забезпечення автономії України під зверхністю Москви й під протекцією Польщі й Туреччини був близький до свого здійснення. Але тут сталася біда, як з Виговським по конотопській побіді; раптом Дорошенко звернувся з лівобічної України. Оповідали, що він з дому, з Чигирина, дістав звістку про жінку, що вона „через пліт скочила з молодшим". Зіставивши наказним гетьманом чернигівського полковника, Демка Многогрішного, Дорошенко подався до Чигирина. І це зіпсувало діло.

„По його виїзді Ромодановський з московським військом знову рушив на Сіверщину"... Після того Москалі поволі знову захопили всю лівобережну Україну. На Лівобережу гетьманом став Демян Многогрішний, якому Москва потурала, як сама того хотіла. Україна знову була поділена на двоє. Та Дорошенко, переживши особисту трагедію не кидав думки знов обєднати Україну й, як він говорив, „дати їй державну міць".

Про П. Дорошенка М. Грушевський пише: „Був він чоловік великого духа, душею й тілом відданий визволенню України й, приймаючи булаву з рук ханських, вертався до старої гадки Хмельницького поставити Україну в невтральне й незалежне становище між Москвою, Польщею й Туреччиною й запевнити їй повну автономію. Не вдоволяючись опікою ханською, він, за прикладом Хмельницького, слідом заводить переговори з Туреччиною та заручається її підмогою. Дорошенко признав султана своїм зверхником, а той обіцяв помагати Україні визволитися цілій в етнографічних її границях — до Перемишля й Самбора, до Висли й Німану, до Сівська й Путівля (на московськім кордоні). По цім хан дістав від султана наказ у всім помагати Дорошенкови. З Польщею він старався до часу не загострити відносин, але це не перешкаджало йому виганяти з України польські військові відділи, які де були; вигнав їх з Брацлавщини й взяв її також у свої руки. Знищив також головного московського прихильника, Дрозда".

Та тут сталася подія, яка перешкодила всім плянам Дорошенка. В селі Андрусові на Литві Москва підписала з Польщею угоду, на підставі якої Україну поділено на дві частини. Правобережна Україна малаб знаходитися під владою Польщі, а Лівобережна під владою Москви. Отже тепер Дорошенкови годі було сподіватися прихильности Москви в його боротьбі з Польщею, або навіть невтральности, тому він звернувся за допомогою до турецького султана. Той наказав кримському ханови помогти Дорошенкови в боротьбі проти Польщі, а потім проти Москви. Та Турки й Татари були непевні союзники. Вони на Україні поводилися як у завойованому краю й грабували населення та гнали Українців у полон нарівні з Поляками. Це обурило людей проти Дорошенка і його союзників. Дорошенка почали покидати люди й воятство.

Проф. М. Грушевський про цю добу гетьманування Дорошенка говорить:

„Не можучи дійти до кінця з Москвою ані з Польщею, Дорошенко все більше налягав на Туреччину. Народови гадка про підданство бісурменови була ненависна так, що Дорошенко мусів таїтися перед ним зі своїми відносинами до султана. Спустошення, які чинили на Україні його союзники Татари, викликало велике незадоволення. Але в тодішніх обставинах Дорошенко не бачив іншого способу вивести Україну з тих нетрів, в яких вона застрягла, й закликав султана, щоби сповнив свою обіцянку — поміг Українцям визволитися з під Польщі. Ці пригадки довго зіставали без успіху. Аж 1671 року султан Магомед IV постановив іти на Україну й сповнити свою обіцянку. З кінцем того року він повідомив Польщу, що буде воювати за те, що нападає на землі присяжника султанського Дорошенка, й на весну 1672 р. з великою армією рушив на Україну. Наперед післав кримського хана й той з Дорошенком розгнав відділи польського війська, які були на Україні, та козаків Ханенкових. Сам султан обложив Камянець на Поділлю; кріпость ця була обсаджена слабо й скоро піддалася. Звідти султан приступив під Львів. Польща не мала відваги боротися з таким сильним військом й поспішила замиритися: відступила Туреччині Поділля й обіцяла платити що року данину; „Україну в давніх границях" віддала Дорошенкови й обіцяла вивести польські залоги, які ще там зісталися (Бучацька угода, 7 жовтня 1672 року).

„Так була сповнена одна половина Дорошенкових плянів. Україна визволилася зпід Польщі. Здавалося, що тепер не тяжко буде сповнити й другу половину: зєднати обі половини України під московською протекцією, але повним забезпеченням автономії України. Московський уряд, наляканий турецьким походом, готовий був зробити ріжні уступки Дорошенкови, щоб не навів Турків на задніпровські землі (а такі поголоски ходили, що на другий рік Турки обіцяли прийти й завоювати лівобічну Україну). Земський собор московський, скликаний царем, постановив прийняти Дорошенка з правобічною Україною під царську руку, бо Польща зреклася її Бучацькою умовою. Само собою розуміється, що при тім треба було сповнити бажання Дорошенка. **А Дорошенко хотів тогож, що в 1668 році: на всій Україні має бути один гетьман, і йому має підлягати також Запороже; воєводів не має бути ніде — навіть у Києві;** московський уряд буде охороняти Україну, але у внутрішні справи України не буде втручатися. Тепер Москва згодилася була на це, але такий настрій не потревав у неї довго."

На Лівобережу тепер уже гетьманував „попович" Самійлович, який дуже був услужливий Москві. Він усіми силами перешкаджав порозумінню Москви з Дорошенком, щоб не стратити своєї булави на користь Дорошенка. Крім того Польща, хоч перед Турками відреклася України, не хотіла її уступити Московщині, а Москва не хотіла сваритися з Польщею через правобережну Україну. Зпричини злого поведення Турків з Українцями почало зростати незадоволення з Дорошенка. Це використав Самійлович і намовив Москву розпочати війну з Дорошенком, коли його союзники Турки й Татари забрали свої війська з України. Тут Дорошенко знов почав шукати допомоги від Кримців. Післав туди Івана Мазепу, що був у нього генеральним писарем. Та Татари з допомогою не спішили. Тимчасом на Україні й на Запорожу почали появлятися ріжні „закутні гетьмани", які виступали проти Дорошенка. Самійлович тимчасом переманював на свій бік ріжних Дорошенкових полковників, а сам Дорошенко все більше тратив надію та віру в людей. Про останні часи гетьманування Дорошенка проф. М. Грушевський пише так:

(Конець буде).

Цирк.

— Пане директор, точка: „Чоловік без костей" мусить відпасти з програми.

— Чому?

— Бо „чоловік без костей" посковзнувся та зломив собі руку.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

КОГУС, Н. Й.

Гостина Українського Концертового Турне.

Дня 8 квітня ц. р. витала наша громада в себе давно очікуваних гостей, учасників Українського Концертового Турне, які обїздять з концертом українські громади і збирають фонди на допомогу українській участи у Світовій Виставі в Шікаґо.

Галя була заповнена. Було багато молоді й це добре. Хай видить наша молодь, що ми маємо. І видко було, що та молодь привязує велику вагу до всього, бо такого спокою на гали я ще ніколи не завважив. Молодь слідила з запертим віддихом за фільмою „Рідної Школи", за виступом артиста Ординського (який виступав три рази) і реферетом п. Новака.

Програму заповів д. Новак, вказуючи, що виступить д. Ординський зі сольовими піснями, а панна Кузів зі скрипковими солями. Не буду переповідати програми, бо вже про неї писали з інших місцевостей. Скажу тільки, що Турне зробило на нашу громаду дуже приємне враження, яке залишиться у нас на довгий час.

Фільма, реферат д. Новака і соля панни Кузів були нагороджувані бурею оплесків. Та не можна поминути артиста Ординського. Підбадьорений заповненою галею, співав так, що прикував усіх присутних. Не маю більше слів, щоби це описати, хіба згадаю, що публика за останнім виступом не хотіла пустити артиста зі сцени. Гураґан оплесків гремів на гали й наш Петрусь мусів вийти ще четвертий раз. Про реферат д. Новака треба буде забрати голос на іншім місці.

Концерт скінчився подякою гр. Малігловки членам Турне, а також признанням балетмайстрови В. Авраменкові.

Члениці „Союза Українок" зробили ще гостям милу несподіванку, бо запросили їх на спільну вечерю, якою заняплись пані: Шуховська, Зальопана, Коник і Кушнір. Молодіж з Клюбу Танцюристів доложила багато старань, щоби все було в порядку.

При вечері забрав голос д. Новак і артист Ординський, дякуючи всім за гарно підготовану працю. Також треба згадати й наших бизнесменів, що помогли, чим було потрібно. Були це: О. Лесняк, Й. Дзямба, Й. Білінський, П. Жмуд, В. Коник, Н. Ястрембський і Дзямба з „кол-ярду".

Збіркою на гали занялись п. М. Кушнір і д. Бльондиненко. Чистий дохід в сумі $60.90 передано на руки заряду Турне.

Комітетови, який тим разом вивязався з усього як слід, належиться признання.

До комітету входили: о. І. Шуховський, Д. Зальопаний, Т. Малігловка, П. Шаршанович, П. Ґуреш і Й. Білінський.

Місцева американська преса подала також згадку про той концерт.

Обсерватор.

—o—

ШІКАҐО, ІЛЛ.

Як буде виглядати відкриття шікаґовської Вистави.

День 1-го червня наближається... Широка Виставова Площа при березі озера Мішіґен набирає що дня все більше викінченого, більше завершеного вигляду. Коло готових павільонів працюють огородники; там і сям несподівано появляються високі многолітні дерева; пищні грядки цвітів чекають лиш на сонце, щоб звеселити цей колишній пустар. Коло інших будівель метушаться робітники, докінчують останні подрібні зверхнього стилю, або внутрішнього уряджения. Інші знов, менші павільони, щойно зачинають будувати.

На місці Павільону України, вже ростуть стоси будівельного матеріялу: тут вже розпічнеться робота цими днями, бо Павільон має бути викінчений на 20 травня.

Так, це велике міжнароднє діло, яке має на меті показати небувалий матеріяльний поступ, якого довершила людскість на протязі останньої сотні літ, вже от-от буде могло стати у всій своїй своєрідній, переважно металевій красі. Це свято, цей „Ярмарок Залізного Століття", буде за пару тижнів вже відкритий.

Кожда така велика Вистава як ця, що має відкритися в Шікаґо, становить епохальну сторінку в книзі людського життя: вона робить підсумок осягненого, ставить дороговкази на будуче. Тому є природним, що відкриття таких вистав звичайно відбувається з належною урочистістю.

Після нинішних плянів, одною з найголовніших точок на Святі Відкриття Вистави має бути урочиста Процесія Націй перед президентом Злучених Держав, який на 1-го червня має спеціяльно прибути до Шікаґо. Президент Рузвелт і інші американські і чужоземні достойники будуть знаходитися на трибуні, умисне на те побудованій при Будинку Прийнять, а групи, від кождої з 30 зарепрезентованих на Виставі націй, будуть переходити коло тої трибуни. Кожда група буде в національних строях і буде нести прапор свого краю. Минаючи президента, походовці зложать прапори в спеціяльно для того приготовані місця, так, що всі тридцять прапорів, по закінченню походу, будуть повівати навколо трибуни президента.

Між тими 30 прапорами, буде маяти і наш прапор синьо-жовтий...

Кілька павільонів, вчасно збудованих, між ними павільон китайський і „Форт Дірборн", мимо великих коштів будови, вже цілковито себе оплатили, бо вже й тепер багато цікавих тиснеться до Виставової Площі, платячи належне вступне. Після рахунку Виставового Заряду, треба числити щонайменше на 350,000 відвідувачів денно, а в окремі дні на 1,500,000. Вистава треватиме шість місяців.

ПОКЛИК

ДО ОДНОСЕЛЬЧАН КЛИМКОВЕЦЬКИХ, ПОВІТ ЗБАРАЖ, ЗАХІДНЯ УКРАЇНА.

Дорогі Браття! Ми одержали лист з краю з просьбою зібрати жертви на будову Народного Дому у нашім селі Климковицях. Вже закуплено площу в Мендля Рихля. Це дуже гарне місце, напроти Домбекового обійстя. До сільського комітету будови ввійшли такі громадяни: Іван Глушик, Петро Крикливий і Стефан Луків.

Дня 2. квітня ми скликали збори односельчан в домі гром. Т. Мерещака, зложено на будову Народного Дому кількадесять долярів і вибрано комітет збірки: В. Скульський, голова, П. Савич, касієр, І. Поліщук, секретар. Контрольна комісія: Ю. Савич, А. Думяк, А. Олексюк.

У нас є готові листи до збірки жертв. По листи просимо звертатися на адресу:

John Polishchuk,
370 E. 10 St., New York, N. Y.

Гроші просимо висилати до касієра:

P. Sawych,
120 E. 4th St., New York, N. Y.

і повідомити про це секретаря.

На зборах зложили: по $10: І. Поліщук, Г. Крикливий; по $5: Т. Мерещак, Н. Мерещак, Г. Мерещак, В. Скульський, Т. Скульський, Т. Скульська, П. Савич, А. Поліщук; В. Савчки $4; по $1: В. Думяк, А. Думяк, Л. Олексюк, А. Олексюк, А. Олексюк, С. Мерещак, Л. Янкова.

І. Поліщук, секр.

The Sport Whirl.

JERSEY CITY, N. J.

The UAC. Continue to Win.

The fast stepping Ukrainian Athletic Club Chornomorska Sitch of Jersey City continued their winning rampage Sunday afternoon at Pershing Field when they handed the strong West Side Crioles of New York City a 7 to 6 trimming for their second straight victory.

Fresh from their victory over the St. Anne's Polish Club last Sunday the Ukes went into the game with plenty of confidence of taking the New Yorkers over the Hurdles, who were rated as a much heavier club.

The Ukes showed plenty of punch in thir lineup by coming through at the right time. The game was anybody's right up until the 9th inning.

With the Ukes coming up to bat for their half of the ninth inning, with the score 6 to 5 against them, Spahn opened up the inning by smashing a single to right field, "Ed" Hoskins hitting a "pop fly." Ferreri striking out, Stelmach advancing Spahn by getting hit with a pitched ball, and then came the blow that told the tale "Willie Kerber's smashing three base hit which scored the two runs that won the game.

"Willie" Kerber proved himself the hero of the day by making two spectacular catches, a home run and a three bagger.

"Hook" Finn had the Crioles well in check by fanning 12 batters.

Yours in sports,
John Koblan,
George Tizio.

Приятель мистецтва.

— Що той екзекутор робить за сценою?!

— Чекає, аж убють Юлія Цезаря, щоби зараз перевести в нього особисту ревізію та зафантувати в нього, що дасться, за залягаючий податок.

ТАРЗАН У СЕРЦІ ЗЕМЛІ.

(27)



Тарзан вискочив на поляну, але Тарґаш почав кричати: „Тікай назад! Ховайся тут! Ти не можеш битися з ціпдаром. Він спуститься вниз і схопить тебе в пазурі та понесе геть!" Тарзан тимчасом вискочив далеко на середину поляни й вимахував руками. Не було що пояснювати малпі, в чім річ. Малпа всеодно не зрозуміла6, що це летить не ціпдар, а літак, збудований людиною. Літак перелетів над поляною, а-ле летун не бачив Тарзана.

Літак нагадав Тарзанови, що він за всяку ціну мусить знайти повітроплав, щоби вивезти звідси людей, яких він привіз сюди. Йдучи разом з Тарзаном, Тарґаш почав говорити: „Це був не ціпдар. Це була якась інша потвора. Але вона була дуже голодна, бо так голосно й сердито кричала". Тарґаш вів тепер Тарзана знайомими йому стежками. Скоро вони вийшли з ліса й перед ними розстелилася долина, при кінці якої вимальовувалися скелясті гори.

В напрямі тих гір помандрував Тарзан зі своїм товаришем-малпою. Вони скоро перейшли віддаль між горами й лісом та почали поволі пробиратися крутими стежками в глибину гір. Несподівано в гірській тиші Тарзан почув ніби тупіт важкого коня. „Що це таке?" — запитав він. „Це дайл", відповів Тарґаш. „Що це таке дайл?" — запитав Тарзан. „Це така велитенська птиця, що битися з нею небезпечно", відповів Тарґаш.

Для Тарзана не було нічого страшного. Коли це птиця, то значить, з неї буде добра пожива для нього та для Тарґаша. Тарґаш обережно виглянув іззя скелі й покликав Тарзана подивитися. Тут Тарзан побачив величезну птицю, яких 8 стіп високу. Вона дуже певно й тяжко ступала по камянистій стежці. Її величезний дзюб час від часу клював по скелі, так що аж камінці відлітали від неї. Несподівано Тарзан побачив, що зпоза скелі висунулася списа.